

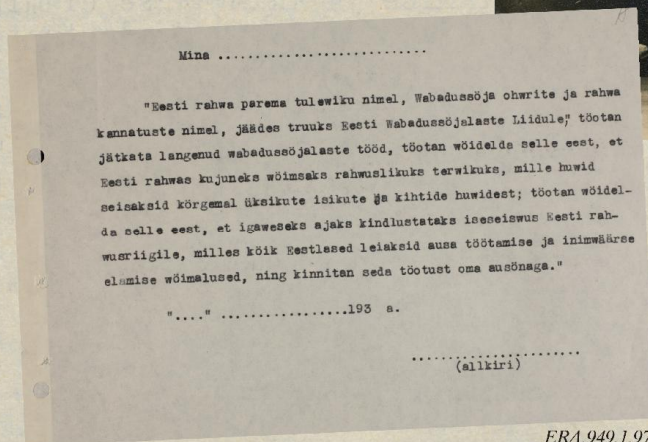
Vabadussõjalased Eesti poliitikas (1923–1934)

Algul sõjaveterane ühendanud ja nende huvide eest seisnud vabadussõjalaste liidud kujunesid 1930-ndate kriisiaastatel Eesti populaarseimaks liikumiseks. Uue poliitilise jõuna pakkusid vabadussõjalased alternatiivi senistele erakondadele, lubades demokraatlike reformide ning valimistega teha lõpu korruptsioonile ja „lehmakauplemisele” riigikogus. Uue põhi-seaduse kehtestamisele järgnenud erakordselt jõulise valimiskampaania katkestas mõned nädalad enne valimisi, 12. märtsil 1934 riigivanema Konstantin Pätsi ja kindral Johan Laidoneri juhitud riigipöörde, millega vabadussõjalaste organisatsioonid suleti ning juhid vahistati süüdistatuna kavatsuses riiki pöörata.

ERA.949.1.101

ERA.3632.1.24

ERA.949.1.97

Näituse koostas Rahvusarhiivi arhivaar Ivar Kaigu ning kujundas Einike Leppik Haapsalu linnavolikogu esimehe Jaanus Karilaid, Kaitseliidu Lääne maleva pealiku major Arnold Juhansi ja Haapsalu aukodaniku Heino Noore initsiaativil. Näitust koostades kasutati Rahvusarhiivi, Rahvusraamatukogu, Ajaloomuuseumi ja teiste kogude materjale.

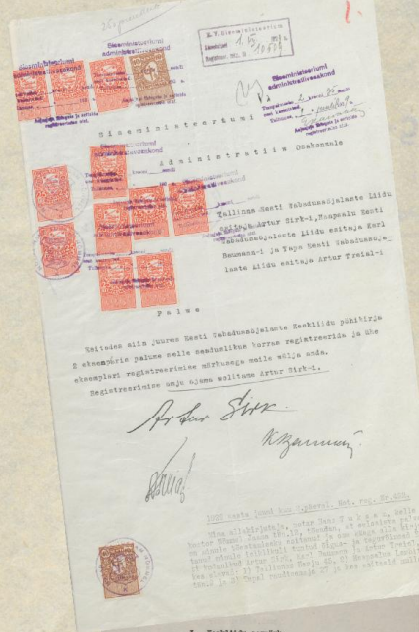

Vabadussõjalaste rinnamärk

Eesti Vabadussõjalaste Keskliit

1929. aastal asutasid Tallinna, Tapa ja Haapsalu vabadussõjalaste liidud Eesti Vabadussõjalaste Keskliidu (EVKL). Esimeheks valiti kindral Andres Larka, juhatusse kuulusid teiste hulgas veel Tallinna EVL-i esimees kindral Ernst Põdder, abiesimees advokaat Artur Sirk, kindral Johannes Roska, admiral Johan Pitka ja kolonel Eduard Kubbo.

ERA.14.11.349

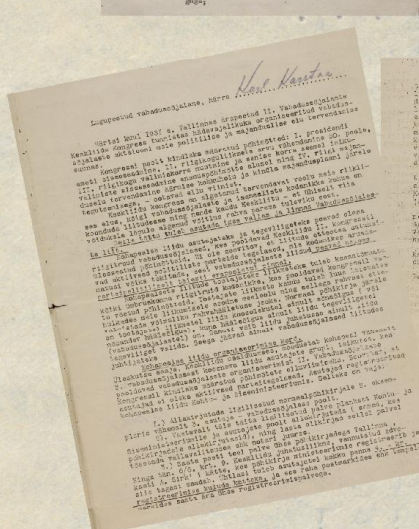
EFA.59.A-309-20
Kindralmajor Ernst Põdder (1879–1932), Tallinna Vabadussõjalaste Liidu esimees ja auliik

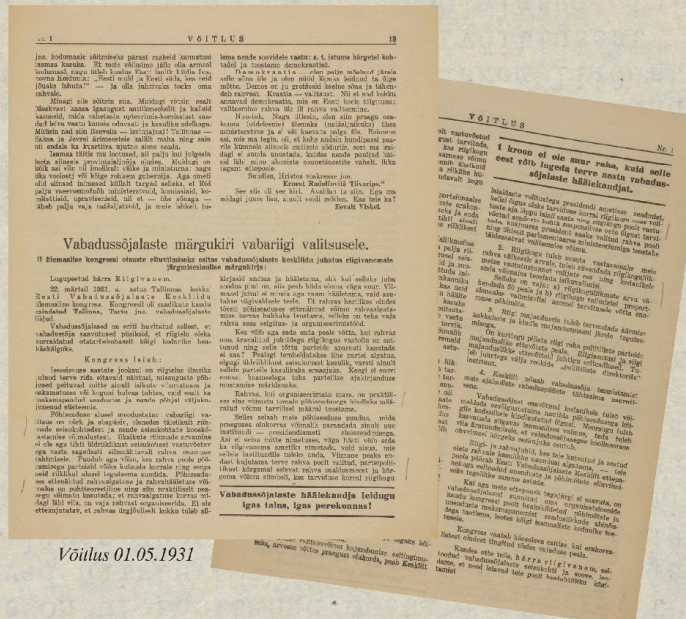
ERA.949.2.474
Artur Sirk Kaitseliidu liikmekaart

Märtsis 1931 tõstatati EVKL-i teisel kongressil muu hulgas ka põhiseaduse parandamise küsimus. Kongressil nõuti riigikogu koosseisu vähendamist 50-le, isikuvalimisi ja laiade volitustega presidendit ametikoha sisseseadmist. Need põhimõtted esitati ka riigivanemale ja riigikogule. Kongressi ülejäänud resolutsioonid puudutasid peamiselt korralduslikke küsimusi ning veteranide huve, näiteks eesõigusi riigiametitesse tööle kandideerimisel ja asundustalude jaotamisel.

ERA.14.11.349
EVKL-i põhikirja esimene lehekülg

ERA.3632.1.4

...ja uus põhiseadus

Augustist 1932 kuni oktoobrini 1933 hääletasid eestlased kolmel põhiseadusreferendumil. Kaks riigikogu koostatud kava lükati tagasi ja kolmas ehk vabadussõjalaste eelnõu võeti ülekaaluka häälteenamusega vastu.

420.000 poolt, 160.000 vastu.

Vabadussõjalaste poolt esitatud põhiseaduse eelnõu lükkas rahvahääletusel läbi häälteenamusega.

Die rigi anti hääl vabadussõjalaste põhiseaduse eelnõu kohta rahvahääletusel 14. ja 15. oktoobril 1933.

Pool	Vastu
1. Tamm	10.000
2. Kallaste	8.000
3. Kallaste	7.000
4. Vironen	6.000
5. Vironen	5.000
6. Vironen	4.000
7. Vironen	3.000
8. Vironen	2.000
9. Vironen	1.000
10. Vironen	1.000
11. Vironen	1.000
12. Vironen	1.000

Rahvamassid vabadussõjalastele meel avaldamas.

Võil kohustab meid veel suuremale võitlusele. Eesti parema tuleviku eest.

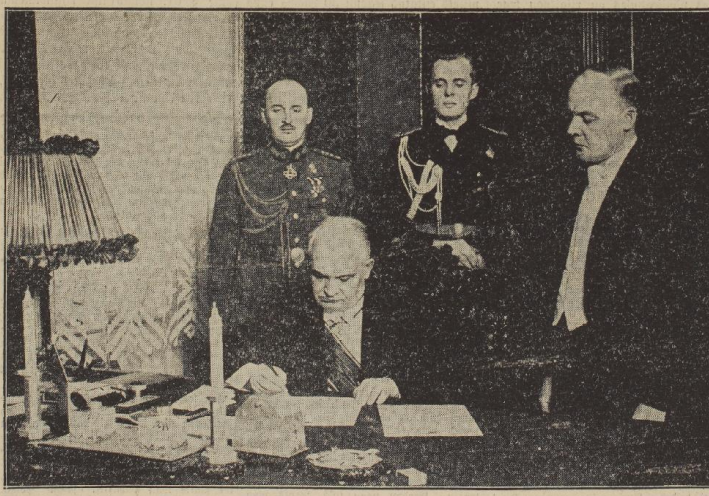
Võitlus 19.10.1933

Rärgelt ekspriat neel, kes arvavet, A Eesti rahvas on demokraatlike riigisõnake jelle pöörarut.

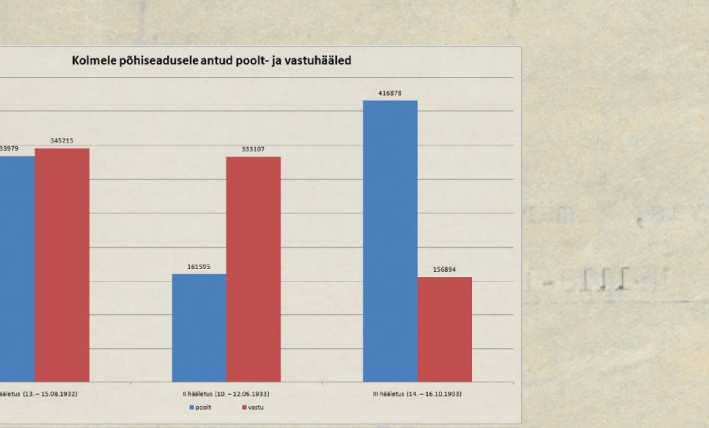
23/10/34.

HPät.

Wana põhiseaduse muutmise miimalel pöörat põhiseaduse riigikogus. Põhiseaduse muutmise eelnõu, mis on esitatud riigikogus, on demokraatlike riigisõnake jelle pöörarut. Põhiseaduse muutmise eelnõu, mis on esitatud riigikogus, on demokraatlike riigisõnake jelle pöörarut.

Rahvaleht 25.01.1934

Võitlus, 19.10.1933

Poolt- ja vastuhääled vabadussõjalaste põhiseadusele.

Riigikogu juhatus 26. oktoobri 1933. a.

14., 15. ja 16. oktoobril 1933 toimunud rahvahääletamise tegevuse 12p1m koostöös ja rahva poolt esitatud rahvahääletamisel vastuvõetud "Eesti Vabariigi Põhiseaduse muutmise seaduse" väljakuulutamise kohta.

Riigikogu juhatus 26. oktoobri 1933. a. arvestades:

1) et rahvalgatamise korras algatatud põhiseaduse muutmise eelnõu "Eesti Vabariigi Põhiseaduse muutmise seaduse" rahvahääletamise ajal, 14., 15. ja 16. oktoobril 1933, oli hääleõiguslike kodanike arvust 416.878 häälet, seega üle viiekümne protsendi, mistõttu "Eesti Vabariigi Põhiseaduse muutmise seaduse" rahva poolt on võetud vastu, -

2) et Riigikogu valmis, rahvahääletamise ja rahvalgatamise seaduse § 27 (RT 51 - 1933) eesmärgi alusel loetakse põhiseaduse muutmise eelnõu rahva poolt vastuvõetaks, kui eelnõu poolt on hääletanud vähemalt viiskümne protsendi kõigi hääleõiguslike kodanike arvust, ning kuna rahvalgatamise korras algatatud põhiseaduse muutmise eelnõu "Eesti Vabariigi Põhiseaduse muutmise seaduse" rahvahääletamisel 14., 15. ja 16. oktoobril 1933 antud vastuvõetud "Eesti Vabariigi Põhiseaduse muutmise seaduse" rahva poolt on võetud vastu, -

otsustas kuulutada välja rahvalgatamise korras algatatud ning rahva poolt rahvahääletamisel 14., 15. ja 16. oktoobril 1933 vastuvõetud "Eesti Vabariigi Põhiseaduse muutmise seaduse".

III.

Jooksvad asjad.

Riigikogu liikmed.

Riigikogu kaitsel.

Riigikogu juhatus.